

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Sustojusios akimirkos palaima

Praėjusiame numeryje maištavau prieš socialinius burbulus – tai yra, prieš socialinius tinklus, burbėdama, kad jie įkalina žmogų klaustrofobiškame apskritime, sukurdami išpūdį, kad visas pasaulis yra po kojomis. Ir nurodinėjau – žinoma, pirmiausia pati sau – kad reikia skaityti knygas. Ir ne madingas šiuolaikines, o antikos filosofiją, pageidautina Platoną, ir, be abejo, XVI amžiaus vienuolių mistikų darbus.

Bet kadangi niekaip negaliu atsikratyti kasdieninės darbų ir pareigų rutinos, kyla išpūdis, kad būk tu socialiniame burbule ar kvadratiname kambaryje su knygų spinta – vis tiek jautiesi įkalintas. Ir savo rutinos, ir pareigų, ir apskritai žmogiškosios būties.

Dabar netgi nepadoru prisiminti, kad vaikystėje turėjau daugybę laisvo laiko ir leisdavau jį kaip užsimanydama. Kai nusibosdavo vaikščioti nuo vieno agrasto krūmo prie kito ir valgyti uogas – pūkuotas raudonas, su mėlynais dryželiais per vidurį, arba tokias perregimai geltonas, kad visos juodos sėklytės matydavosi viduje, – ilipdavau į obelį ir dainuodavau. Arba „darydavau kiną“ – kirpdavau iš popieriaus juostas, klijuodavau jas vieną su kita, padalydavau kadrtais ir tuos kadrus piešdavau. Paskui į popierinį kino teatrą, padarytą iš batų dėžutės, susivesdavau žiūrovus ir rodydavau kiną.

Tokios akimirkos nepamiršamos ir tokios mielos, kad tikrai galima sakyti – „sustok, akimirka žavinga“. Ir man netgi atrodo, kad amžinybė turėtų būti kažkuo panaši į tą vaikystės laiką, kai valandos tarsi ištirpdavo ir laiko nebebūdavo. Žaidimas, džiaugsmas, ramybė – ir nieko daugiau. Nieko, kas atrodo labai reikšminga, aktualu, svarbu, ką būtinai reikia padaryti, atlikti, nes tai suplanuota, tai reikalinga.

O kam?.. Kam visa tai reikalinga?..

Juk galiausiai ateina akimirka, kai visa, kas atrodė taip svarbu ir reikšminga, pasirodo besą nieko verta. Ir tada kitaip nuskamba Šv. Rašto eilutės, sakančios – būkite kaip vaikai, nes kitaip nepateksite į dangaus karalystę.

Dangaus karalystei nereiks mūsų projektų, mūsų aktualijų, viso to, kas suplanuota, sustyguota, apgalvota. Ką reikia greitai padaryti. Iki tam tikro laiko. Nes tiesiog nebebus nei laiko, nei to darymo prasmės. Tik begalinė sustojusios akimirkos palaima.

Žinoma, planai ir projektai niekur nedings, biurokratija ir darbo valandos bei viršvalandžiai – taipogi. Jeigu jie netinka Dangui, tai puikiausiai tiks Pragarui. Regis, daugelis žymių rašytojų tai suprato. Ir Lewisas, ir Tolkienas, ir F. Kafka, ir O'Brien rašo apie pragarą, kuriame yra ir visa tai, ką mes suprantame (rutina, procesai, biurokratinės taisyklės ir kt.), ir apie tai, ką tik galima išivaizduoti (pvz., O'Brien savo romane „Trečiasis policininkas“ vaizduoja pragarą kaip savotišką policijos nuovadą, ji komiška, bet sykiu ir baisi).

Pragaro laikas labai racionaliai suplanuotas, visos užduotys uoliai vykdomos, bet... neturi prasmės. Prasmė – kai nebėra racionalaus laiko. Ir tiršta, žalia, aitri ir kvapni vasara kaskart man tai primena...

Renata Šerelytė

Antano Sutkaus nuotr.

ŠIAURĖS VASAROS

*Kelia vidudieniai smilgą ir svėrę.
Tolimas kelias – ligi nakties.
Greit ant beržo kaktos – iš upės išnėręs –
Vakaras mėlyną ranką uždės.*

*Balti rugiai atsistos gubosna.
Upėj klyks putinai raudonais aidais.
Ši aitrų vakarą mes rasom pasiklosma
Ir apsiklosma miglom kaip šilkais.*

*Ir kai juodai nusirpusių vasaros uogų
Rieškutės jau nebeišlaikys, –
Naktis, palinkus ant veido epušių sruogom,
Pirštais žvaigždiniais užspaus akis - - - -*

Janina Degutytė

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuviybės puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Sustojusios akimirkos palaima • **2-as psl. Jūratė Ivanauskienė.** Bernardas Brazdžionis Laikinojoje sostinėje Kaune • **3-as psl. Rita Nomicaitė.** Muzikos apžvalga. Gegužė. Praeitis šiandienos delnuose • **4-as psl. Algis Vaškevičius.** Švietimo muziejuje – paroda, skirta dailininko Adomo Varno 140-mečiui • **5-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė.** Litvakas tapytojas, kurį domino pasaulio mitologija • **6-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė.** Paveldo sodų stotelės • **7-as psl. Augustina Palionytė.** „Aš tau sakau: emigracija“ • **8-as psl. Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Profesorėi Irenai Veisaitei – „Paribio žmogaus“ apdovanojimas • Perpetua Dumšienė. Vasara su ažuolais

Redaguoja Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com • Maketuoja Jonas Kuprys

Bern. Brazdžionis – „Lietuvos studento“ redakcijoje. Kaunas, 1933 m.

Jūratė Ivanauskienė

1918 m. vasario 16 d. Vilniuje Lietuvos Taryba pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės aktą, kuriuo teisiškai atkurta Lietuvos demokratinė valstybė. Vasario 16-osios Aktas nustatė, kad Lietuvos sostinė – Vilnius, o valstybės santvarką nustatys Steigiamasis Seimas. Tačiau 1920 spalio 7 d. lenkų legionai užgrobė Vilnių ir Lietuva neteko sostinės. Laikina sostine tapo Kaunas, kuriame koncentravosi politinis, visuomeninis, kultūrinis gyvenimas, o 1929 m. studijuoti čia atvyksta ir Bernardas Brazdžionis.

Bern. Brazdžionis gimė 1907 m. vasario 2 d. Stebeikėliuose (dabar Pasvalio raj.). Poeto gimtinėje sodybos pastatų nebėra. Išlikęs tik senas ažuolas ir poeto tėviškės atminimui pastatytas liaudies meistro J. Tamulionio koplytstulpis – Šv. Rokas su šuneliu.

Tėvai turėjo žemės ir trobelę, tačiau Stebeikėliuose ateities nematė, todėl 1908 metais kartu su mažu sūneliu Bernardu išvažiavo į Ameriką laimės ieškoti. Grįžo 1914 m., prieš pat Pirmąją pasaulinį karą ir apsigyveno Žadeikiuose.

Mokyklą Bern. Brazdžionis pradėjo lankyti Pasvalyje. Pasitraukus vokiečiams, parvyko mokyti į Žadeikių pradinę mokyklą, kurią baigė

1920 m. Tėvai nesiryžo pradinę mokyklą baigusio sūnaus leisti į aukštesnius mokslus, todėl Bernardas vienerius metus tebelankė jau baigtą pradžios mokyklą. Į Biržų gimnaziją įstojo tik 1921 m. Savaitgaliais, šventėms grįždavo į Žadeikius. „Žadeikiai – mano brangioji tėviškė, į ją dažnai parbėga mano mintys“, – sakė Bern. Brazdžionis.

Biržai turėjo gražias literatūrinės tradicijas ir poetiškajam gimnazistui čia atsivėrė naujos galimybės. „Kas mane nepaprastai paveikė, tai Biržų pilies gamta. Stebėjaisi, kodėl neatsiranda rašytojų, kurie kaip Vincas Krėvė Dzūkija, ar Jonas Bilūnas Anykščius, apdainuotų tokią stebuklingą – paslaptinę pilį, su jos griuvėsiais, su medžiais, su ežerų, su visa praeitimi, atošančia medžių viršūnėmis, medžių, kurių nė vardų nežinojau ir nė dabar nežinau“, – rašė laiške Antanui Vaičiulaičiui 1986 m. lapkričio 19 d.

Besimokydamas pirmose gimnazijos klasėse, pradėjo kurti eiles, dalyvavo literatū būrelyje. 1924 m. pavasarį žurnale „Pavasaris“ Bern. Žvainio slapyvardžiu buvo išspausdintas pirmasis Bern. Brazdžionio eilėraštis „Velykos“. Tais pačiais metais Vytės Nemunėlio slapyvardžiu „Žvaigždutės“ žurnale išspausdino pirmąjį eilėraštį vaikams, kuriuo pradėjo savo prasmingą ir ilgą kelią į vaikų poeziją.

Bernardas Brazdžionis Laikinojoje sostinėje Kaune

Biržų gimnazijoje Bern. Brazdžionis artimiaus draugavo su Antanu Kučiu, Kaziu Aukštikalniu ir kitais moksleiviais, turinčiais polinkį menui, o klasė, kurioje mokėsi Bern. Brazdžionis, vadinta menininkų ir filosofų klase. 1926 metais lyg ir juokais su klases draugu K. Aukštikalniu sutarė išleisti knygą, parašytą per vieną dieną. Netrukus pasirodė nedidelė Bern. Brazdžionio ir K. Aukštikalnio knygelė „Baltosios dienos“. Praėjus porai metų, 1928-aisiais – poezijos knyga „Verkiantis vergas“.

Viename interviu rankraštyje Bern. Brazdžionis prisimena: „O tuo metu Kaune vyko gyvas literatūrinis gyvenimas, kurį kiek įmanydamas, sekiau per spaudą. Išėjo pomaironinių poetų antologija. Organizavosi draugijos. Ėjo kultūros žurnalai. Sekiau, nors iš tolo, „pažįstamų“ poetų veiklą. Pradėjau pats rašinėti. Siunčiau savo bandymus į tuos laikraščius, kuriuos gaudavom namie, kuriuos mama prenumeravo ir skaitė. <...>“

1929 metais, baigęs Biržų gimnaziją, Bern. Brazdžionis išvyko studijuoti į Lietuvos universitetą Kaune, kur tuo metu vyko intensyvus kultūrinis, literatūrinis gyvenimas, suklestėjo įvairūs literatūros žanrai.

Tapusi savarankiška valstybe, Lietuva pirmiausiai sukūrė valstybinę švietimo sistemą: 1918 metais į mokyklas buvo grąžinta lietuvių kalba, o

ganto paskaitas, jis taip pat dalyvavo literatūriniam ir visuomeniniam gyvenime: kartu su H. Radausku, K. Jankausku ir kitais lankė B. Sruogos vedamą teatro seminarą ir rašė referatus, recenzijas teatro klausimais. 1990 m. gruodžio 30 d. laiške muzikologui Broniui Ambraziejui rašė: „teatro recenzijų esu prirašęs daug, nes tais metais Humanitariniam fakultete lankiau B. Sruogos vedamą teatro seminarą, kurio nariai (Radauskas, Jankauskas, Ronkus ir kt.) rašė referatus teatro klausimais, pastatymų recenzijas, tekstus radijofonui ir pn. Buvom pasiskirstę kas kuriam laikraščiu rašys apie V. [Valstybės – J. Ivanauskienė] Teatro pastatymus. Aš rašiau „Rytui“. Pasirašinėju pseudonimu J. Brazaitis <...> Įvairiais slapyvardžiais ir kryptonimais esu pasirašinėjęs ir „Ateities spinduliuose“, kuriuos redagavau iki paskutinio nr. (J. Keliuotis pasirašinėjo tik kaip atsakomasis red.)“ Studijuodamas universitete ir vėliau, Bern. Brazdžionis dirbo žurnalisto ir redaktoriaus darbu: 1930–1931 m. „Ateities spinduliuose“ publikuojami ne tik prozos kūriniai „Našlaitės vakaras“, „Karas“, „Kaip aš vagiu laiką“, „Tinginių sanatorija“, bet ir straipsnis apie Praną Vaičiaitį, o 1938 m. – apie Edmundą Steponaitį, John Svenson. 1933 m. – redagavo dvisavaitinį akademinį laikraštį „Lietuvos studentas“ (vyr. redaktorius visą laiką buvo Ben. Babrauskas), 1934–1935 m. leido ir redagavo poezijos laikraštį „Pradalgės“.

1927 m. kovo 10-ąją Lietuvos universiteto senatė įregistruota Studentų ateitininkų meno draugija „Šatrija“, įkurta Teologijos-filosofijos fakulteto filosofijos skyriuje literatūrą studijavusių studentų. Jos globėjas ir rėmėjas buvo V. Mykolaitis-Putinas. „Šatrijos“ draugijai priklausė ir Bern. Brazdžionis.

Universitete jaunieji literatai priklausė humanitarų draugijos literatūros sekcijai, kuriai 1931 m. vadovavo Bern. Brazdžionis. Redaktoriaus, žurnalisto darbas, veikla įvairiose organizacijose atėmė nemažai laiko, tačiau kūrybinis alkis neblėso, Brazdžionis rado laiko ir originaliajai kūrybai. 1931 m. išleista religinės poezijos knyga „Amžinas žodis“ jis pats laikė pirmuoju tikru poezijos rinkiniu. Tais pačiais metais Vytės Nemunėlio slapyvardžiu išleido eilėraščius vaikams „Mažųjų pasaulis“.

Tuo metu universiteto literatai ėmė mąstyti apie savą leidinį. Todėl 1932 m. vieną vasario sekmadienį universiteto ketvirtajame aukšte, Teatro seminaro patalpose susirinko pasitarti keli Studentų humanitarų draugijos nariai, tarp kurių buvo ir Bern. Brazdžionis. Susirinkusieji nusprendžia nebedalyvauti J. Keliuočio leidžiamame „Granite“ ir, redaktoriaus išrinkę St. Anglickį, nutaria leisti žurnalą „Linija“ (pavadinimą pasiūlo Benediktas Babrauskas). 1932 m. gegužės 1 d. – tai data žyminti vieningą „Linijos“ numerį, kurio bendradarbiu buvo ir Bern. Brazdžionis. „Linija“ nieko neatstovavo, išskyrus keletą poetų, rašytojų, kurie negalėjo kitur pasisakyti, o čia galėjai sakyti, ką nori. Pavyzdžiui, „Linijoje“ dalyvavo Juozapas Banaitis – būsimas Švietimo ministeris. Mes žinojom, kas jis yra. Jis žinojo, kas mes esam: mes neišsigynėm! Bet ir Banaitis nesigynė. Mes žinojom, kas jis yra partijos narys. Labai kultūringas žmogus. Jis baigė Konservatoriją ir dirbo muzikos įstaigoj, už tai galėjo ir į Sibirą išvežt... Mano manymu, mūsų tas organizatorius Benys Babrauskas ir kitas – Stasys Anglickis, jie norėjo kur nors laisvai pasisakyti. „Linija“, kaip ir J. Keliuočio redaguotas „Granitas“, nereikškė kokios nors

Nukelta į 3 psl.

Balto kaulinio porceliano kavos servizas – Leonildos ir Antano Kučių dovana Brazdžioniams vestuvių proga

1922 metais Kaune įkurtas Lietuvos universitetas (1930 metais pavadintas Vytauto Didžiojo vardu).

Tad jaunas ir mažai žinomas Šiaurės Lietuvos poetas atvyko į menkai pažįstamą sostinę Kauną. Kartu su gimnazijos draugais dailės studentu Antanu Kučiu ir medicinos studentu Baliu Skleniu, išsinuomoję bendrą kambarį, apsigyveno Žaliakalnyje, Minties rate. Vėliau visi apsigyveno to paties šeimnininko namuose Šviesos gatvėje.

Jeigu ankstyvuojau laikotarpiu domėjosi liaudies ir lietuvių autorių kūryba, tai vėliau, studijų metais jį labiau domino vokiečių romantikai J.V. Goethe, H. Heine, prancūzų Paul Claudel. Žinoma, ir toliau žavėjosi V. Mykolaičiu-Putinu.

Tų pačių metų spalio mėnesį Bern. Brazdžionis pašaukiamas atlikti karinės prievolės. 1929 m. spalio 15 d. Biržų apskrities naujokų ėmimo komisija, „patikrinus sveikatos stovį, sulig „Ligų ir kūno trūkumų sąrašo „A“ punkto 76 ir 78 pripažintas tarnauti kariuomenėje netinkamu ir todėl, einant „Karinės priev. įst. papild.“ § 25, raide „a“ tapo visiškai nuo karo tarnybos atleistas.“ Nuo vaikystės būdamas silpnos sveikatos, Bern. Brazdžionis buvo atleistas nuo karinės tarnybos ir galėjo tęsti studijas universitete, kuriame ne tik lankė V. Krėvės, V. Mykolaičio-Putino, V. Sezemano, B. Sruogos, J. Tumo-Vaiž-

Atkelta iš 2 psl.

grupės, kartos ar pan. Ot, susirinko bendradarbiai ir išleido... Tas Granitas tikrai ne granitas, kai kas jį net moliu vadino. Aš nežinau, ką dėl to pasakytų Anglickis, bet aš „Linijoje“ jaučiausi praeiviu“, – 1992 metais pasakojo Bern. Brazdžionis.

Bern. Brazdžionis buvo muzikalus žmogus, tad šalia kitų išpareigojimų, dalyvavo ir universiteto skudutininkų ansamblyje. Jo muzikalumas išryškėjo besimokant Biržų gimnazijoje, kur mokytojas Stasys Paliulis suorganizavo skudutininkų orkestrėlį. Apie tai Brazdžionis rašo 89.12.11. laiške „Vagos“ redaktorei D. Krištopaitei: „...mokytojas Stasys Paliulis sudarė skudutininkų orkestrėlį, į kurį patekau ir aš, kaip Biržietis. Gimnazijoje Paliulis nebebuvo mūsų (aukštesnių klasių) mokytojas, bet jo jauną dvasią jutome visi. „Untytė ir dabar teskamba mano ausyse...“

Tad nenuostabu, kad universitete vėl grojo. Laiške M. Macijauskienei 95.4.25 rašė: „Stasys Paliulis, grįžęs universitetan neužmiršo savo skudučių ir tuojau čia suorganizavo skudutininkų būrelį, kurin pakvietė ir mane, kaip buvusį jo vadovauto „orkestro“ dalyvį. Man rodo, kad ir keletą 'pasirodymų' turėjom.“

Nežinia, ar aktyvus dalyvavimas studentų organizacijose, ar darbas redaguojamuose leidiniuose sutrukdė Bern. Brazdžionio studijoms universitete. Artimas bičiulis Juozas Pivilonis straipsnyje „Susitikimai“, skirtame Bernardo Brazdžionio 85-čiui, prisimena: „Kartą, rodos 1934 m., eidamas į universitetą, susitikau Bernardą. Jis ir sako: „Kaip tik ir norėjau patį pamatyti. Žinai ką, sugalvojau baigti universitetą. Prašyčiau suredaguoti keletą „Ateities spindulių“ numerių. Aš duosiu visą turimą medžiagą, pats patvarkysi. Nors dviems trimis mėnesiams visiškai atsikratysiu pašalinių darbų ir atsidėsiu, kaip ir pats, tik studijoms. Nedaug man beliko“. Sutarėm po savaitės pasimatyti ir konkrečiau aptarti reikalą. Praėjo savaitė, kita – vis nepavyksta susitikti. Pagaliau susiejom. „Žinai, parčiau užrašus, peržiūrėjau programą ir nusimaniau: tiek nereikalingo balasto turėsiu susikrauti į galvą. Nutariau dar atidėti...“

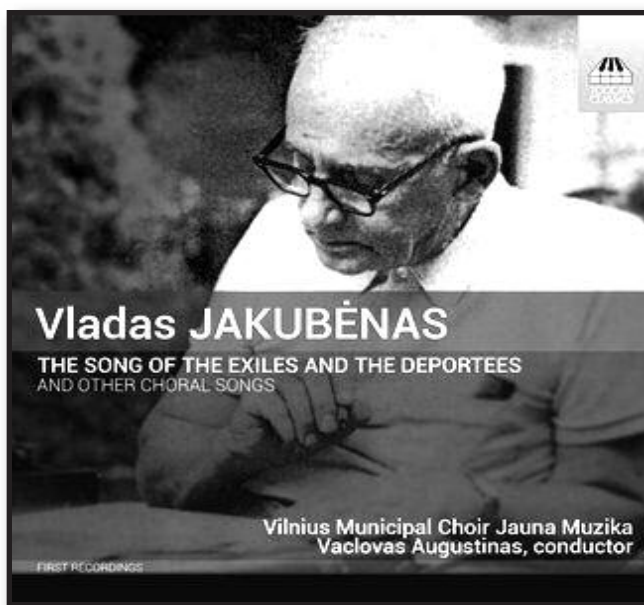
Deja, universiteto nebaigė. Turėdamas gabumų dailei, Brazdžionis 1935 m. buvo priimtas į Kauno Meno mokyklą, bet, praėjęs pusmečiui, 1936 m. iš mokinių sąrašų išbrauktas dėl nesumokėtų mokslapinių.

Besiplečiant rašytojų gretoms, 1932 m. vasario 21 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultete įvyko steigiamasis Lietuvių rašytojų draugijos susirinkimas. Pirmą kartą Lietuvos istorijoje įsteigta savarankiška lietuviškai rašančių rašytojų, vertėjų, literatūros tyrėjų ir kritikų organizacija. Jos veikloje aktyviai dalyvavo ir Bern. Brazdžionis, buvo išrinktas į valdybą.

XX amžiaus pradžios literatūroje vyravęs romantizmas, trečiajame – ketvirtajame dešimtmetyje keitėsi. Ypač ryškiai tai buvo pastebima poezijoje, kuri ėgavo naujojo romantizmo, arba neoromantizmo kryptį. Ryškiausi šios krypties atstovai tarpukario Lietuvoje – Jonas Aistis, Salomėja Nėris, Antanas Miškinis ir Bernardas Brazdžionis. Neoromantizmo poetika atsiskleidė Bernardo Brazdžionio poezijos rinkiniuose „Amžinas žydas“ (1931), „Krintančios žvaigždės“ (1933), „Ženkla ir stebuklai“ (1936), „Kunigaikščių miestas“ (1939).

Tęsinys kitame numeryje

Muzikos apžvalga. Gegužė

Kompaktinė plokštelė „Vladas Jakubėnas. The Song of the Exiles and the Deportees“

„Lietuvių dainos Amerikoje, įrašytos Jono Balio 1949–1951“ (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2019)

Praeitis šiandienos delnuose

Rita Nomicaitė

Gegužės mėnesį Lietuvoje baigiasi pagrindinis spektaklių ir didžiųjų koncertų sezonas. Lietuvos nacionalinė filharmonija vieną paskutiniųjų sezono vakarų surengė VU Šv. Jonų bažnyčioje, taigi, vis dar ne puikiojoje savo salėje. Nacionalinėje filharmonijoje klausytojų laukiama nuo vėlyvo rudens, o dabartinis išsibarstymas po pakilias kultūrinės erdves liūdina dar labiau, nes netgi tose reprezentacinėse įstaigose nėra patalpų, palankių garsams skaidriai ir stipriai skliti.

Vienaip ar kitaip, gegužės 3-ąją Šv. Jonų bažnyčioje prie altoriaus buvo sutelkti Nacionalinis simfoninis orkestras ir du – Kauno valstybinis bei „Vilniaus“ - chorai. Šį galingą vakarą, skirtą VU 440-osioms metinėms, parengė dirigentas Robertas Šervenikas. Koncerto programa – taip pat įspūdinga. Iš pradžių išgirdome čikagiečio Juozo Žilevičiaus *Simfonijos f-moll* pirmą dalį. Kompozitorius, vargonininkas, dirigentas, muzikologas, Lietuviškos muzikos archyvo įkūrėjas Juozas Žilevičius (1891–1985) iš Lietuvos į JAV atvykęs 1929 m. keletui metų, dėl Antrojo pasaulinio karo nebegalėjo grįžti į tėvynę. Taip jis, kaip ir visi lietuviai, prarado pluoštus savo kūrinių. Čikagos Lituanistikos tyrimų centrui priklausančiame Juozo Žilevičiaus-Juozo Kreivėno lietuviškos muzikos archyve besidarbuodama muzikologė Danutė Petrauskaitė, monografijos apie Juozą Žilevičių autorė, netikėtai aptiko šios simfonijos pirmosios dalies juodrašį. Tai reikšmingas radinys muzikos istorijos aspektu, nes šis veikalas, mūsų dienų duomenimis, laikytinas pirmąja lietuviška simfonijs. J. Žilevičius ją sukūrė 1919 m., baigdamas Sankt Peterburgo konservatoriją.

Deja, ir tą pirmąją dalį suformuoti turėjome iš juodraščio (kitų dalių greičiausiai neišliko). Tą patį daryti tenka su žymia dalimi lietuvių muzikos klasikos, pradedant Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos opusais, kurių dauguma liko kompozitoriaus nepažymėta iki galo ir todėl sulaukėme kelių redakcijų, nebaigtiems kūriniams suteikusių koncertinį pavidalą. J. Žilevičiaus *Simfonijos* pirmą dalį 2017 m. sudėliojo Nacionalinio simfoninio orkestro violončelininkas, kompozitorius, š. m. LR Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas Arvydas Malcys, pripažintas simfoninių opusų „restauratorius“. Muzika skambėjo elegantiškai, pasteliškai, kūrinių dramaturgija pagrįsta „bangelėmis“ ir tembrų žaisme.

Postmodernios kalbės autorius kompozitorius Bronius Kutavičius 1998 m. nutapė muzikinę-poetinę drobę – „Epitafija praeinančiam laikui“. Ši simfonija-oratorija chorui ir orkestrui pratęsė prakilnųjį gegužės 3-ioios vakarą. Unikalūs B. Kutavičiaus muzikos stilius, skrodžiantis kultūrinius sluoksnius, sulydantis pagoniškių bei krikščioniškų ritualų muzikinius segmentus, su visa teatrališka prabanga apmąsto Lietuvos istorijos įvykius. Keturių dalių veikalas įamžina Vilniaus įkūrimą (*Introductio. Somnio Gedimini, anno 1323*), Vilniaus universiteto atsiradimą (*Passacaglia. Vivat academia, anno 1579*), uždarymą (*Trenus aeternus, anno 1832*), katedros at-

šventinimą (*Dedicatio ecclesiae cathedrali, anno 1888*). Iškilmingumo ir lyrikos kontrastų suteikia lotyniški bei lietuviški tekstai – Bychovco kronikos, Sigito Gedos poezijos fragmentai ir kt. Ypatingai aidžioje Šv. Jonų bažnyčioje B. Kutavičiaus muzikos rituališkumas – įvairių tembrų paryškinti pasikartojantys motyvai – suskambo be keleto niuansų, tačiau, sumanus atlikimo dėka, išlaikant lyrikos ir didingumo polių.

Žmonių istorijos atkarpėlė įpaminklinta knygutėje „Lietuvių dainos Amerikoje, įrašytos Jono Balio 1949–1951“ (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius, 2019; parengta bendradarbiaujant su The American Folklife Center). Leidinys tiesiog pakeri sudarytojų muzikologų Austės Nakienės bei Rūtos Žarskienės pagarba žmonių likimams, dainų gyvavimo socialinėms aplinkybėms. Atjauta perteikiama pasitelkus fantaziją ir begalinį kruopštumą. Įvadas „JAV lietuvių tautosaka: dainos, primindavusios gimtinę“ ne tiek analizuoja dainų struktūrą, kiek pasakoja masinės emigracijos istoriją nuo XIX a. septintojo dešimtmečio, žmonių nuotaikas. „Pirmieji emigrantai – ūkininkų vaikai, išaugę kaimuose, sunkiai prisitaikę prie jiems svetimos miestinės aplinkos – į tėviškę nuolat sugrįždavo savo mintimis ir, žinoma, dainomis“, – rašoma 21-me puslapyje. „Aš ir šiandien viską matau savo vaizduotėje ir neužmirštu nieko, nes [...] niekados neišleidau iš savo minties brangiosios Lietuvos vaizdų. Lietuva stovi, kaip koks veidrodys, kaip altorius prieš mano akis“, – cituojama Jono Balio kalbinta suvalkietė Uršulė Žemaitienė (p. 21)

Žavingas leidinio dizainas (dailininkas Rokas Gelažius) – kompaktinės plokštelės bukletą primenantis, tik storesnė knygutė – kišeninis dainynėlis. Kartu dainynėlis atrodo lyg sentimentalus albumas, kadangi eksponuoja emigrantų gyvenimo nuotraukas. Tarp jų – Šv. Jurgio bažnyčia, Shenandoah, PA, pašventinta 1894 m. (2010 m. nugriauta), angliakasio Juozo Kučinsko antkapis Šv. Juozapo parapijos lietuvių kapinėse Mahanoy City (abi – Vlado Būteno ir Algimanto Kežio nuotraukų reprodukcijos), sugriauto Lietuvių bendruomenės pastato Čikagoje 1949 m. J. Balio darytas atvaizdas, lietuvių tautinis klubas Massachusetts valstijoje 1950 (J. Balio kadras). Regime J. Balio nupaveiksluotus dainų pateikėjus: Rožę Maziliauskienę, Izabelę Bielskienę, Uršulę Žemaitienę, Oną Kirelavičienę, Eleną Kundrotienę, Juzę Dereškevičienę, Veroniką Kundrotienę, Anelę ir Juozą Kazlauskus, Dominiką Petručionį, Veroniką Kasparaitienę, Veroniką Takažauskienę, Oną Gurskienę, Oną ir Feliksą Dakanus, Eleną Pigagię, Rozaliją Pivariūnię, Jonę Karlionię, Marijoną Baltulionię. Taip pat – polką pasmuikavusį Petrą Vytautą Sarpalių, keletą grupinių nuotraukų, tris paties Jono Balio atvaizdus.

„Šiame leidinyje skelbiamos tautosakininkus ypač dominančios 1949–1951 m. J. Balio įrašytos emigrantų dainos, pasakojančios apie atsiveikimą su artimaisiais, nelengvą kelionę, pirmuosius išpūdžius svetimame krašte, prisimenančios gimtąsias vietas; yra ir įvairių kitų žanrų dainų: jaunimo, meilės, šeimos, vestuvių, darbo, kalendorinių, baladžių ir kt.“, apibendrinama įvade (p. 17).

Nukelta į 8 psl.

Švietimo muziejuje

– paroda, skirta dailininko Adomo Varno 140-mečiui

Algis Vaškevičius

Gegužės viduryje Kaune esančiame Lietuvos švietimo istorijos muziejuje atidaryta paroda „Ponas Varnas nupiešė paveikslą“, skirta šio garsaus lietuvių dailininko, fotografo, pedagogo 140-osioms gimimo metinėms. Šiame liepą taip pat sukaks 40 metų, kai ilgamžis menininkas mirė Čikagoje.

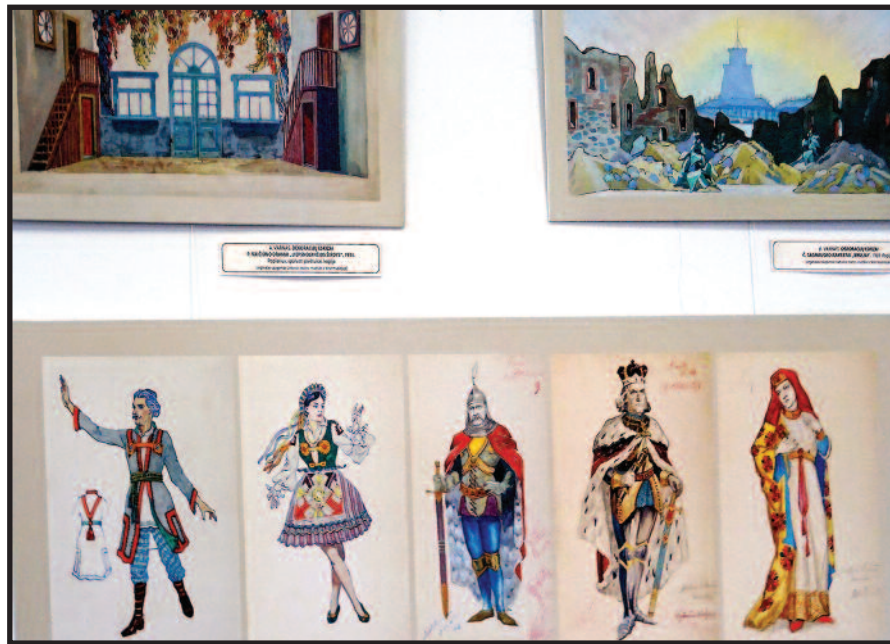
Naujosios parodos rengėjai teigia, kad savo prigimtimi ir pozityviomis būdo savybėmis A. Varnas (1879–1979) buvo unikali XX a. menininkų kartos asmenybė. Šiandien mes Adomą Varną matome ne tik kaip kūrėją ar įvairiapusišką visuomenininką, bet taip pat kaip pedagogą – jaunųjų menininkų mokytoją ir jaunosios kartos ugdytoją, nenuilstantį sutuoktinės Marijos Kuraitytės-Varnienės (1886–1982) pagalbininką įtvirtinant ir puoselėjant M. Montessori metodo mokymą Lietuvoje, o po Antrojo pasaulinio karo – emigracijoje Vokietijoje ir Amerikoje.

Naujojoje parodoje pristatomos visos A. Varno įvairiapusiškumą atspindinčios veiklos – menininkas dirbo tapybos, grafikos, scenografijos, leidybos srityse, fotografavo ir dokumentavo Lietuvos kryžius, koplytėles bei retesnius architektūrinius paminklus, dirbo pedagoginį darbą, rašė dailės klausimais, aktyviai dalyvavo kuriant įvairias lietuvių menininkų organizacijas. Atidarant parodą, vyko edukacinis užsiėmimas, kuriame lankytojai buvo pakviesti išbandyti M. ir A. Varnų naudotas mokymo priemones.

Joniškyje gimęs A. Varnas mokėsi pradžios mokykloje, vėliau – Mintaujos gimnazijoje, 1897–1900 m. – Kauno kunigų seminarijoje. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje jis aktyviai reišėsi lietuvių tautinio atgimimo sąjūdyje, teatrinėje veikloje, kurio centras buvo įsikūręs Medvilionių dvare.

1900-aisiais A. Varnas išvyko į Sankt Peterburgą, kur studijavo dailę Imperatoriškojoje dailės mokykloje ir Štiglico centrinėje taikomosios dailės mokykloje. Nuo 1903 m. mokėsi Krokuvoje, 1905–1907 m. studijavo Šveicarijoje, Ženevos dailės akademijoje. Baigęs studijas 1908 m. išvyko į Siciliją, tapė kalnų peizažus, o po metų sugrįžo į Lietuvą. Po to dar kelis kartus jis buvo išvykęs į užsienį ir vėl grįždavo į Lietuvą.

1919 m. dailininkas grįžo į Vilnių, dėstė Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijoje 1919 m. įsikūrė Kaune, kur 1920 m. su kitais menininkais įkūrė Lietuvių

Parodoje – įvairiapusė A. Varno veikla

meno kūrėjų draugiją. 1920–1922 m. buvo ios draugijos pirmininkas, 1923–1939 m. dėstė Kauno mokykloje, o 1941 m. persikėlė į Vilnių ir dėstė dailę Valstybiniame dailės institute.

1944 m. dailininkas pasitraukė į Vokietiją, o 1949-aisiais persikėlė gyventi į Jungtines Amerikos Valstijas. Jis buvo lietuvių dailininkų sąjungos garbės pirmininkas, Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos garbės narys, JAV LB kultūros tarybos garbės pirmininkas, Amerikos lietuvių filatelistų draugijos garbės narys, taip pat vienas iš Čikagos Čiurlionio galerijos steigėjų.

Skaičiuojama, kad per šimtmetį užtrukusi savo gyvenimą A. Varnas sukūrė apie 1 280 aliejinės tapybos darbų, iš jų 170 portretų, 1 090 peizažų, apie 470 grafikos darbų. Jis kūrė dekoracijas Miko Petrausko operai „Birutė“, dalyvavo kortų konkurse (laimėjo I premiją), sukūrė pašto ženklų, litų banknotų projektų.

Pasak parodos rengėjos, Lietuvos švietimo istorijos muziejaus rinkinių saugotojos Vilmos Valiukonienės, dailininko gyvenimas ištirtinetas, aprašytas ne viename straipsnyje ir išsamiai suguldytas Zitos Žemaitytės monografijoje „Adomas Varnas. Gyvenimas ir kūryba“ (1998), tačiau dar yra mažiau tyrinėtų jo gyvenimo akcentų, kaip, pavyzdžiui, pedagoginė veikla.

„Šiandien vis dar daugeliui yra ‘atradimas’ tai, kad Adomas Varnas kartu su sutuoktine M. Varniene (1886–1982) ir jų pagalbininke, bendražyge Domicile Petrutyte (1913–2010) buvo vienas iš M. Montessori metodo šalininkų, gynėjų, įtvirtintojų, iš dalies tobulintojų, kad Varnas buvo pa-

sišventęs mažųjų vaikelių ugdymui iki pat savo gyvenimo pabaigos”, – teigia V. Valiukonienė.

A. Varnas susituokė su M. Kuraityte-Varniene 1919 m. Vilniuje. Kaip teigia parodos rengėja, su M. Varniene buvo pažymėta nauja A. Varno pedagoginio kelio, švietėjiško gyvenimo kryptis. M. Montessori skelbiamas mokymas tapo A. ir M. Varnų tolesniu bendro gyvenimo kelrodžiu, siekiniu gyvenimą pašvęsti Vaikui. Prie Varnų prisijungus D. Petrutytei, Lietuvoje buvo sukurtas novatoriškas vaikų dvasinio, socialinio, psichinio ir fizinio ugdymo pasaulis. 1934 m., M. Montessori idėjų šalininkai: Vincenta Matulaitytė-Lozoraitienė, Stasys Šalkauskis, Marija ir Adomas Varnai įsteigė Lietuvos Montessori draugiją. 1930 m. Romoje ir 1934 m. Ničioje baigusi M. Montessori kursų, M. Varnienė įgijo teisę atstovauti Montessori mokymui Lietuvoje.

Čia M. Varnienė ėmė skaityti paskaitas motinoms apie montesorinės draugijos vedamus darželius, vaiko laisvę, drausmę, bausmes, jo asmenybės gerbimą, vedė ikimokyklinio ugdymo kursus darželių auklėtojoms, vienuolėms. M. Varnienės vedami praktiniai užsiėmimai vyko Varnų įkurtuose „Vaikų nameliuose“ Kaune, Žaliakalnyje. Tai buvo išskirtinė Lietuvoje, laimingų vaikų pasaulio sala. Varno sukurti ir pagaminti baldeliai, darbo įrankiai mažiesiems, specialios loginio mąstymo, erdvinio pasaulio suvokimo, įvairiausios meninio ir kūrybinio lavinimo priemonės, leido atskleisti neapsakomai turtingam mažųjų dvasiniam pasauliui.

Nukelta į 8 psl.

Šventinė vakaronė „Vaikų židinėlyje“ Čikagoje (centre – A. Varnas)

M. Varnienės kolekcija jau anksčiau pateko į šį muziejų.

A. Vaškevičiaus nuotr.

J. Kovarskis. Chameleono verksmas, 1960

J.Kovarskis. Be pavadavimo (1963 – 1966)

Litvakas tapytojas, kurį domino pasaulio mitologija

Jehošuos Kovarskio „Chaosą sutramdymas“

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centro vadovė Kamilė Rupeikaitė pasidžiaugė, kad muziejus šiemet rudenį švęs trisdešimtmetį ir kad čia dirba žmonių nuo ankstyvojo rados etapo. Vyraujanti šventinių renginių tema – litvakų paveldo sugrįžimas. Be menininkų palikuonių ir giminaičių (skolina, dovanuoja darbus) pagalbos tai būtų neįmanoma. Tai galimybė švęsti, o ne kalbėti. Šį kartą į Lietuvą sugrįžo 28 didžiaformatės Jehošuos Kovarskio tapybos drobės ir iki pat rugsėjo 19 d. pirmą kartą bus rodomos Lietuvos visuomenei. Parodos atidaryme dalyvavo Jehošuos Kovarskio giminaičiai (J. Kovarskio žmonos sesers Fanės vaikai ir anūkai). Už dovanotus muziejui darbus direktorė padėkojo sūnėnui Deividui Finkelšteiniui ir dukterėčiai Sandrai Ben-Artzi.

Menininko darbų sugrįžimo istorija. Kai pernai Deividas su žmona keliavo po Lietuvą ir Vilniuje atrado šį muziejų, jis nė nežinojo, kad Kovarskis gimė čia, visai šalia (Vingrių gatvėje). Atsitiktinai užsukęs į muziejų, dėl tolimesnių kelionės planų tik apsikeitė kontaktais. Vėliau palikuonių sprendimu buvo nutarta darbus padovanoti. Mat kūrybinis palikimas priklausė jų tetai (jie tikrai būtų įkūrę muziejų) ir išgulėjo sandėlyje trisdešimt metų.

Parodos mecenatas Jonas Žiburkus pažinojo Jehošuos žmoną Corinne Chochem-Kovarsky, jis skolina šiai parodai penkis darbus iš privačios savo kolekcijos (jie bus parodyti kiek viėliau antrame muziejaus aukšte).

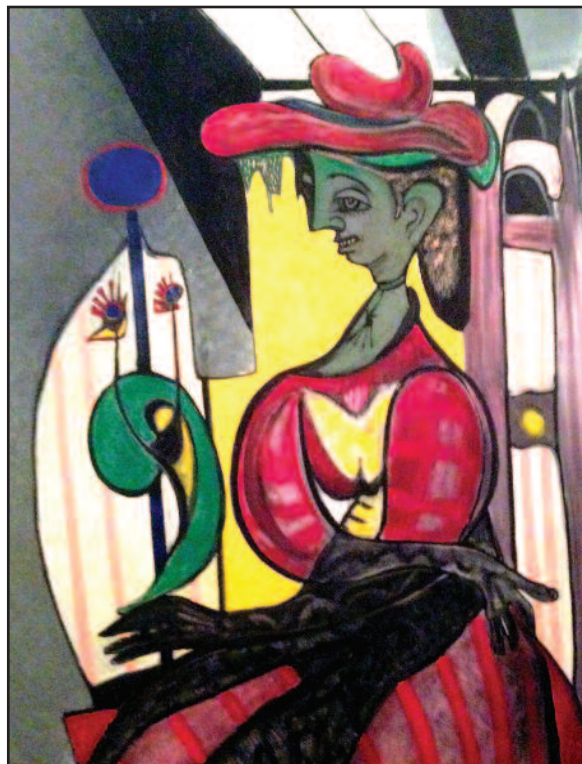
Kamilė Rupeikaitė padėkojo visai muziejaus komandai, kuratorėms Ievutei Šadzevičienei ir Vilmai Gradinskaitei, joms palinkėjo ir toliau tyrinėti dailininko kūrybą, nes joje dar daug paslapčių.

„Daugeliui Kovarskis nėra gerai žinomas menininkas“, – kalbėjo kuratorė Vilma Gradinskaitė. Jis gimė 1907 m. Vilniuje, Vingrių g. 25 name, išgyveno du karus, sovietmetį, Vilniaus jidiš gimnazijoje pamėgo piešimo ir braižybos pamokas. Tuo metu Vilniuje buvo stiprios sionizmo idėjos: septyniolikmetis persikėlė į Palestiną, įsidarbino *kibuce*, lankė Becalelio meno mokyklą Jeruzalėje, 1928 m. trejiems metams grįžo į Vilnių, tada – į Paryžių, kur patirties sėmėsi kubisto André Lhote ir plakatu meistro Paulio Colino studijose, 1948 m. (kai susikūrė Izraelio valstybė) – į Safedo miesto menininkų bendrumenę (ten būrėsi žydų chanukų kolonija, vėliau chasidai į tą miestelį ėmė keltis; viename gale – menininkai, kitame – labai religingi žydai). Įsidarbino Tel Avivo hebrajų teatre. 1951 m. vedė šokėją ir dainininkę Corinne Chochem, kuri dažnai tapdavo jo modeliu ir kurios giminės gyveno JAV, tenai jiedu ir persikėlė. 1967 m., sulaukęs vos 60-ties, miršta Los Angeles

J. Kovarskis. Be pavadavimo

Jam kūryba buvo ritualas, kai iš chaoso gimsta tvarka. Jis nesinaudojo tradicine ikonografija, tradiciniais simboliais, tad dauguma jo darbų – be pavadinimų. Iš prigimties buvo romantikas, filosofas, simbolistas: stiprius romantinius mistinius bruožus paveldėjo Vilniuje, Lietuvos Jeruzalėje, kur anuomet klestėjo judaizmo kultūra ir rabinistinis mokymas. Taigi norėjo papasakoti savo istoriją, išjaustą, su tikėjimu ir atradimais. Net figūratyvus abstrakcio-

J. Kovarskis. Kassandra

nizmas, pasak jo, privalo būti prasmingas. Jį domino viso pasaulio (antikos, Afrikos, Skandinavijos, Meksikos) mitai ir legendos, įkvėpimo sėmėsi iš Biblijos siužetų apie pasaulio sukūrimo ir žmonijos istoriją.

Jo darbuose sunku rasti siužetą, kai nėra pavadinimo. Pvz., paveikslas „Kassandra“, į jį žiūrint reikėtų prisiminti antikos mitą, kai išimylėjęs Apolonas apdovanoja ją aiškiaregystės galėmis, tačiau kai ji nesutinka būti jo mylimąja, negalėdamas dovanos atimti, padaro taip, kad niekas jos aiškiaregystėmis netikėtų. Kassandra išpranašauja Trojos žlugimą, tačiau ja niekas netiki...

Arba – drobė „Chameleono verksmas“ sukurta pagal vieną Afrikos mitą: „Dievo pavidimu chameleonas pasiunčiamas

pranešti žmonėms žinią, kad jie po mirties prisikels, tačiau driežas, slapčia išgirdęs tai ir ne visai supratus, pirmas nuskuba ir paskelbia žinią, kad po mirties prisikėlimo nėra. Kai atvykęs chameleonas paskelbė Dievo žodį, žmonės iš jo pasišaipė: „Kvailas chameleonas, mes jau žinome, kad mirsime, ir mirtis yra visko pabaiga“.

Prisiminimai. Deividas pasakė, kad šioje parodoje rodomi menininko dvidešimties metų laikotarpio vėlyvieji darbai. 1950 m. jis persikėlė iš New Yorko į Los Angeles. Būdamas aštuntokas jis rado straipsnį apie dėdę *Los Angeles Times*, juo didžiavosi prieš klasiokus. Straipsnyje buvo rašoma apie saugomus paveikslus sandėlyje. Pasak Deivido, šios informacijos paviešinimas buvo labai neatsargus žingsnis. Todėl dabar visi džiaugiasi, kad darbai bus pagaliau tinkamai saugomi. Dukterėčiai Sjuzen teko laimėti labiau pažinti Jehošuos Kovarskio asmenybę: matė ji tapant savo sapnų ir mistikos pasaulį, išvėlgė jo drobėse 3D užuomazgas. Ji prisiminė šilčiausią dėdės šypsena, plačiai išskėstas rankas, jo rudus batus; jai jis buvęs roko žvaigždė, aktorius, sutikęs savo sielos draugę Corinne Chochem.

Parodos atidaryme dalyvavusi kultūros viceministrė Ingrida Viliūtė pasakė, kad pamažu pavasarinis atgimimo chaosas pereina į brandžią vasarą. Šioje parodoje, kaip ir ankstyvojoje parodoje JAV, Bostone, septyni Izraelio tapytojai Šiuolaikinio meno institute surengė naują parodą, ir tada daugeliui kilo klausimas: ar tai žydų menas ar naujoji kultūros banga?

Vakaro metu maloniai nustebino Jurijaus Smorigino (J. Kovarskio kūrybos įkvėptos) trys šokio kompozicijos, kurias atliko „Vilniaus baletu“ teatro šokėjos. □

PAVELDO SODŲ STOTELĖS

Laimutė Vasiliauskaitė - Rožukienė

Pirmoji stotelė.

Išskirtinė Traupio pradinė mokykla

Ji – Anykščių rajone, joje – tik 47 mokiniai. Kuo ji įžymi? Ogi tuo, kad įtraukta į Paveldo sodų sąrašą. Ir tai – buvusio direktorius ir biologijos mokytojo Sigučio Obelevičiaus (šiomet išrinkto Anykščių meru) nuopelnas. Atsikėlęs čia 1988 m., sumanė botanikos daržą, peraugusį į sodą. Sode dabar – per 10 000 rūšių įvairių augalų ir medžių, iš jų – retų, saugomų, įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą (toks yra tiržiedis lipikas, žalioji kalnarūtė, kt.), čia galima pamatyti Europos mastu nykstančių gamtos stebuklų (vėjalandę šilagėlę, smiltyninį gvazdiką, pūslėtąją aldrūnę, savo lapeliais medžiojančią vandens gyvių) bei netgi Lietuvoje jau išnykusias augalų rūšis (vandens riešutą agarą, kukmedį, lobelio čemerį ir šiaurinę aviėtę).

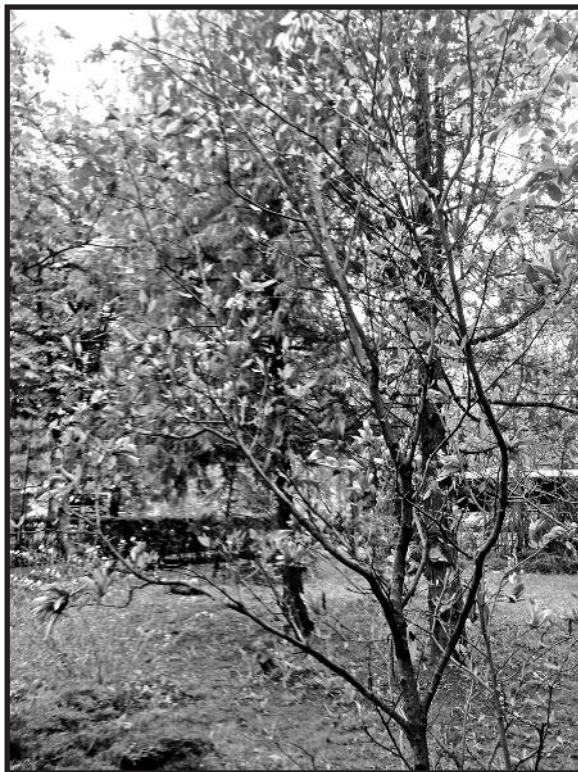
Pažintinis takas. Kad nepasiklystumėme įvairovėje, sumanytas Traupio ekologinis pažintinis takas. Gegužės pabaigoje sumanyta edukacinė programa pradinė klasių mokiniams – nukritusių žiedlapių piešimas. Atvykę olandai žavėjosi, sakė, kad ši edukacija labai padeda ir neįgaliųjų vaikų ugdymui.

Rečiausia Salomėjos Neries nuotrauka. Takas prasideda nuo knygos akmens viršeliu, kurioje – unikali Salomėjos Bačinskaitės vaikystės nuotrauka, padovanota mokyklai tolimų jos giminaičių Zubauskų iš Laukagalių kaimo. Pažintinis takas atveda prie įvairių Lietuvos retųjų augalų, jame – šešios rašytojų stotelės su minklėmis, koks rašytojas paminėjo vieną ar kitą augalą. Pvz., Kazio Binkio *Rugiagėlė (centaurea cyanus)* – Vien tik mėlyna akyse / Žemėj, ore ir danguj / Daugiau nieko nebeatys / Vien tik mėlyna akyse... / Užsimerksi, pamąstys, / Nusijuoksi, o paskui – / Vien tik mėlyna akyse / Žemėj, ore ir danguj. Radausko poezija po *Pasaulio medžiu*, Maironio jurginiai, Baranausko sedula, V. Krėvės liepa, po ją mokiniai aptaria medžio kamieno amžių, sandarą. Kai tris dienas sakuro žydėjo, vaikais buvo raginami sukurti bent po vieną haiku.

Japonijos augalai. Japonijos augalai užima išskirtinę vietą šiame sode: savaimė auga per tūkstantį metų ir krūmų, iš jų per dvidešimt rūšių klevų, magnolijos, japonijos tujos, Vičo kėniai, skirtingalapės cūgos, japoniniai puošmedžiai ar skrobilai, kt. Japonijos simbolis sakura puikiai peržiemoja, yra ir tokių, kurias reikia pridengti, pvz., japonines kerijas ir kriptomerijas.

Ką reikia Traupys? Vardas kilo nuo trijų upių – Lipeikos, Pienės ir Nevėžio, kurios čia prateka. Miestelio herbe – retas augalas – šerinės kalnarūtės keris, jo sporas vėjai čia atpūtė nuo artimiausių Skandinavijos ar Tatrų kalnų.

Kai vaikas eina į Traupio mokyklos pirmą klasę, jis išsirenka augalą, kurį globoja ištisus vienuolika metų. Per tą laiką ir augalas, ir vaikas auga,

Žydinti magnolija

Šv. Antanas, kuris saugo A. Baranausko klėtelę

Tulpynas prie A. Vienuolio kapo

Nuvirtusios tuopos Salų dvaro parke

mokinys viską apie jį sužino: nuo jo pavadinimų įvairiomis kalbomis iki biologinių savybių. Išvažiudami nustebome išvydę daugybę įvairiarūšių tulpių pakelėse – niekas jų neskina, visi jomis grožisi ir saugo. Prie mokyklos yra net šūkis – *Padovanok mokyklai gėlę.*

Antroji stotelė.

Garsieji Anykščių muziejai

Audriaus Juškos šeimos ūkis (Vikonių kaimas Anykščių r.) gyvuoja jau 20 metų. Pirmasis šiltnamis buvo 2,5 arų, jame dirbo tik šeimos nariai. Šiuo metu dirba 180 darbuotojų. Šiltnamiuose auginami pomidorai ir agurkai, į rinką patiekiami aukštos kokybės produkcija: per sezoną 10 000 tonų per metus (500 t ilgavaisių agurkų, 2000 t trumpavaisių, apie 1000 t raudonųjų pomidorų, 300 t aviėtinųjų pomidorų, 60 t geltonųjų ir net 30 t juodųjų kumato pomidorų. Mes atsargiai paragavom braškių (ne realus skonis), o juodieji pomidorai mane sužavėjo.

Šv. Antano apsauga. Verta užsukti ir į netoliese esantį A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinį muziejų (nuo 1927 m. čia saugomos muziejinės Anykščių krašto vertybės apie kultūros, literatūros, istorijos, agrarinės kultūros, technikos istorijos raidą, monsinjoro Alberto Talačkos sakralinės dailės kolekcija bei biblioteka). Ne visi žino, kad pirmasis Bibliją į lietuvių kalbą išvertė A. Baranauskas. Čia saugomas jos rankraštis, dabar jau išleistas. Prieš porą metų priešais klėtelę atsirado ją

Dygioji šunobelė

saugantis šv. Antanas. Skulptūrėlė išskobta vietinio liaudies menininko Dainiaus Veršelio. Gidas Tautvydas parodo A. Vienuolio kapą po obelimi: prieš mirtį rašytojas pakeitė savo sumanytą būti palaidotas šalia Biliūno *Laimės žiburio* kalnelyje, nes ten apsilankęs išvydo duobę šiukšlėmis užverstą. Tai gi nusprendė pasilaidoti savo sodyboje.

Pirmiausia domina teritorijoje išlikusios dvi obelys, istoriškai susijusios su A. Vienuoliu-Žukausku. Viena iš jų itin reta – „Lietuvos cukrinis“. Prie muziejaus yra autentiškas, rašytojo laikmetį menantis gėlynas, vaistinių augalų ekspozicija, sumanyta dabartinio mero S. Obelevičiaus. Puikus sumanymas. Kiek daug patvory auga gyduolių žolių, kurių nepažįstame! O čia – visos auga ir kartu jų nuotraukėlė su nuoroda, nuo ko padeda, kaip pagelbėja. Pvz., kaip atrodo *Paprastoji sukatžolė*, kuri mažina kraujospūdį, plečia kraujagysles. Arba *Stambiašaknis snaputis*, kurio antpilas slopina uždegimus, reguliuoja širdies ir kraujagyslių veiklą.

Remontuojamas Salų dvaras.

L. Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Atkelta iš 6 psl.

1889 m. A. Baranauskas apie žoles rašė: „Jėmiau gerti tai czinczibarą, tai trejoką, tai S. Jono zolinėlius, Nu to wisio jau man gerelaus pasdarė“, o 1892 m. ir kitiems patarė: „Bet ir Tamsta sawąją sweikatą laikyk paludzoje, kad ant senatuwės nepakryptomai“. Šie jo žodžiai – garbingoje vietoje ant klėtelės sienos, priešais vaistažolių darželį.

Trečioji stotelė. Braniuko sodyba

Juodonyse, B. Juzelskio kaimo turizmo sodyboje (Juodonių k., Kamajų sen., Rokiškio r.) aplankome 140 m. senumo klėtį, namelį medyje, kuriuos aparo šmaikštusis sodybos šeimininkas, medį su pasagomis ir medį su šaukštais. Pirmasis skirtas vestuvėms, kitas – krikštynoms. Atremontavę senąją klėtį, pirmiausia jie tik draugus kvietėsi, kol suprato, kad šį užkampį privalo pamatyti visas pasaulis. Nesenai čia tuokėsi brazilai.

Ketvirtoji stotelė.

Salų miestelis, kuris atkartoja Lietuvos žemėlapij

Yra Lietuvoje toks Salų miestelis su dvaru ir parku (Rokiškio r., Kamajų seniūnijoje, Dviragio ežero saloje), iš paukščio skrydžio jis atkartoja Lietuvos žemėlapij. Paprastai Kamajuose gyvena 115 žmonių, vasarą jų padaugėja. Salų dvare šeimininkavo dvarininkai Kęsgailos, Radvilos; Marikonai, Tyzenhauzai, Pšezdzieckiai. Valdant Radviloms dvaro mūrai buvo mediniai mūriniais pamatais. Tuo metu didikai čia atvykdavo medžioti. XVIII a. Marikonai pastatė mūrinius dvaro rūmus pagal italų architekto Pietro de Rossi projektą. Valdant Tyzenhauzams dvaro ansamblis tapo kultūros centru. Čia vykdavo puotos, parke įrengtas vasaros teatras. XX a. dvarą nusavinus, čia buvo muzikos mokykla ir orkestras, 1922 m. – mergaičių namų ūkio mokykla, karo metais įsteigta liginė, pokariu, iki 1979 m. – žemės ūkio technumas, 1989–2003 m. – pagrindinė mokykla. Dvaro ansamblis paskelbtas architektūros paminklu nuo 1977 m. Jame vyksta įvairūs kultūros renginiai.

Ši XVII–XX a. buvusi dvaro sodyba ir jo ansamblis saugomi valstybės. Rūmai ir Salų šv. Kryžiaus bažnyčia šiuo metu atstatomi. Karo metais sviedinys pataikė į bažnyčios sieną ir perėjo ją kiaurai. Mums parodoma ta išlikusi skylė. Nuo rūmų rytų pusėn veda medžių alėja. Salų dvaro parkas – vienas seniausių Lietuvoje, gidė tikina, kad pats seniausias. Dar šeimininkaujant Radviloms (XVI a.) čia buvo miško parkas, kuriame medžiai nebuvo kertami. Parke lapuočiai medžiai – klevai, liepos, uosiai, pilkosios tuopos, kurioms per du šimtus metų. Gidė tikina, kad senesnių už šias tuopas Lietuvoje nėra.

Dvarai ir su velniava susiję pavadinimai. Vien Rokiškio rajone, be Salų, dviračių maršrutais gali aplėkti dvylika dvarų (Petrošiškio, Tarnavos, Gačionių, Bagdoniško, Antanšės, Kraštų, Ignotiško, Onuško, Ilzenbergo, Panemunio, Rokiškio), daugybę piliakalnių ir mitologinių akmenų (Rudžių, vadinamo Velnio pirtimi; Mikniūnų (ki taip Džiūgavos, irgi Velnio), Juodonių (akmenį ir šaltinį), čia yra net Raganų kalnas Raganyneje, Gučiūnų kaime. □

AŠ TAU SAKAU: Čikaga...

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos (buv. Lietuvos edukologijos universiteto) ketvirtakursiai liuanistai rudens semestre klausia Naujausios lietuvių literatūros kursą. Kurso atsisakymui kaip egzaminu rašto darbas yra rašoma pastaraisiais metais išleistas ir paties studento pasirinktos knygos recenzija. Augustina Palionytė pasirinko 2017 m. išleistą Vilmos Kavos romaną „Aš tau sakau“ (Vilnius: Tyto alba, 2017, 310 p.). Kaip knygos anotacija yra ištarusi pati autorė, „vaikystėje gyvenau ‘prie sienos’, o dabar – „už sienos“. Mano gimtuosiuose Lazdijuose apsisukdavo autobusai – toliau nebuvo kur važiuoti, niekas neleido. Išvažiavau, kur galėjau, – į Vilnių studijuoti žurnalistikos. Daugiau kaip prieš dešimtmetį išvykau dar toliau – į JAV, Čikagą. ‘Aš tau sakau’ – mano pirmoji knyga. Norėjau, kad būtų lengva skaityti, kad džiugintų, kad būtų juokinga. Taip ir bus: vieni juoksis, kiti verks. Priklausomai nuo to, kas skaitys“. „Aš tau sakau“ – tai elektroninių laiškų romanas. Susirašinėja dvi draugės – Saulė ir Ada. Saulė – Lietuvoje, Vilniuje, Ada – JAV, Čikagoje. Šiandien, kai gyvename „maršrutų“ laike, kai išvažiuojančiųjų laiška užpildo mūsų elektroninę erdvę, ši knyga tampa ypatingai svarbi – kaip jau kitos emigracijos bangos, kitos kartos ženklas, liudijantis ne visai lengvą (kaip galėtų pasirodyti iš pirmo žvilgsnio) pasirinkimą gyventi svetur, suteikiantis galimybę kalbėti su tais, kurie yra ir toli, ir čia pat. Kita vertus, romanas svarbus ir moterų literatūros tradicijai: apie paliktas ir palikusias, apie išvažiavusias ir pasilikusias. Augustina Palionytė savo netradicinėje šios knygos recenzijoje tarsi įsiterpia į Saulės ir Ados pokalbį, pratęsia jį, papildo, permąstydamą ir savo studentišką emigracinę patirtį (Augustina pusė metų praleido Čikagoje, atlikdama pedagoginę praktiką liuanistinėje mokykloje). Taip šiame eseistiniame tekste susilydo veikėjų, autorės, recenzentės patirtys ir... aš tau sakau...
Žydrone Kolevinskienė

Vilma Kava. Aš tau sakau. Romanas. – Vilnius, Tyto alba, 2017

„Aš tau sakau: emigracija“

Patyriminis Čikagos lietuvis Vilmos Kavos knygos „Aš tau sakau“ skaitymas

Augustina Palionytė

Ji sėdėjo šiek tiek palinkusi prie rašomojo stalo. Langų stiklais vangiai lenktyniavo lietaus lašai, kuriuose atsispindėjo Vilniaus senamiesčio gyvenimas. Nuo blankios šviesos išsausėjusios akys lengvai, bet su pasimėgavimu bėgo per dar visai naujos knygos lapus. Kai pirštams nebesisekdavo įsikabinti į jau perskaityto puslapio kampelį, ji nesąmoningai pakeldavo dešinę ranką, lyžtelėdavo smiliaus galiuką ir versdavo toliau. Ji dar nesuprato, kad ši knyga tikriausiai privers ją patikėti likimu, primins, kad gyvenime niekas nenutinka veltui. Ji dar nesuprato, kad kiekvienas smiliaus lyžtelėjimas privers ją sustoti. Juk niekas nenutinka veltui?

Priklįjavusi dešimtis žalios spalvos lapelių kiekvieną kartą, kai Ada pasakojo apie gyvenimą Čikagoje, apie nuotraukas, kurios tik dar kartą išdraskė ten, kur skauda labiausiai, apie sunkumus ir mokymąsi gyventi iš naujo, ji suprato, kad knygoje nėra svarbiausios dvi charizmatiškos penkiasdešimtmetės. Kiekvienas stabtelėjimas ją priversdavo klįtuoti lapelį, kuris vienaip ar kitaip žymėjo emigraciją.

Emigracija šiuose puslapiuose – kaip Mičigano ežeras, kuris kiekvieną kartą atrodė turintis vis kitokią atspalvį. Kartais suspausdavo širdį, kai skaitydavo apie Ados saugomas dėžutes iš Lietuvos, kartais pykdavo kartu su Saule, kuri niekada nesuprato, kaip galima palikti savo gimtąjį kraštą. Tai ją stebino ir žavėjo labiausiai. Nors ji nebuvo tikra, ar „žavesys“ – tinkamas žodis emocijai apibūdinti. Būdavo akimirku, kai ji nenustodavo šypsotis. Ji išsirašydavo knygos mintis į seną sąsiuvinį, kuris turėjo ne ką mažiau įdomią istoriją nei ji pati. Su šiuo sąsiuvinium ji bandė atlaikyti visus savo gyvenimo nuopolių, todėl jo lapai įplyšę, o kampai nuo užsilankstymo praradę spalvą. Ji meluotų, jeigu sakytų, kad sąsiuvinis nebuvo sulietas ašaromis.

Išsirašė ir tąkart. Mintis skambėjo taip: „Gyvenimas Amerikoje mane išmokė girdėti kitą žmogų, nespręsti už kitą, klausyti ir sakyti. Čia daug tautų, daug tradicijų ir požiūrių, ir jeigu spręsiu pagal save, pasaulį suspausiu į maža, kaip aš pati, ir nepatirsiu jo didybės.“

„Išmokau to ir Lietuvoje“, – pusbalsiu tarė ji, šyptelėjo lyg laimėjusi kovą ir grakščiai išraitė skaičių, kuris nurodė citatos vietą knygoje.

Dvidešimt keturi.

Iki šios knygos ji vis svarstė, ar yra geras žmogus. Ji

gulėdavo kambaryje ant grindų, žiūrėdavo į lubas ir kėndavo savo poelgius ar pačiai sau slaptas mintis. Skaitydama ji džiaugėsi kiekvienu, kuris išvykęs sugebėjo savo gyvenimą sukurti ten. Dar labiau džiaugėsi tais, kurie statė lietuviškas bažnyčias, kurie dėjo ir tebededa liuanistinio švietimo pamatus, kurie kūrė ir puoselėjo bendruomenes. Džiaugėsi už kiekvieną, kuris toje šalyje sugebėjo atrasti savo Lietuvą. Ji džiaugėsi už Adą, nors net negalėjo įsivaizduoti, kaip ji atrodė.

Dabar ji žino, kad nėra nieko svarbiau už tai, kad žmogus išmoktų būti laimingas. Dabar ji žino, kad yra geras žmogus.

Kartais ji sustodavo, sąmoningai nekeldavo dešinės rankos nuo knygos puslapio ir pykdavo. Trumpai. Gal dėl to, kad ilgai pykti nemokėjo. Kažkada jai sakė: „Būdamas užsienyje dėl savo šalies padaryti gali daugiau nei gyvendamas joje.“ Ir ji šventai tuo tikėjo. Ji tikėjo darbais Lietuvai, ji tikėjo, kad emigrantų šeimos dar puoselėja tradicijas, kad vartoja kalbą. Bent namuose. Kai grįžta ir gali nusiimti visas kaukes. Bet kiekvienas sustojimas jai sumaišydavo mintis. Jai darėsi baisu, kad jos kalba ten išnyks. Bebaigdama filologijos studijas ji žinojo, kad tie dalykai, kurių negalime įvardinti žodžiais, neegzistuoja. Nejaugi lietuviams neegzistuoja nei Padėkos diena, nei linksmybės, nei šeimos dydžio pakuotės? Nejaugi lietuviams nesuteikiama nuolaida parduotuvėse ar netenka stovėti bendrose eilėse prieš koncertus?

Kuo toliau, tuo labiau tai neklūdavo – anglišką žodį ji tik permesdavo akimis.

Matyt, įprato. Juk ir šuo kariamas įpranta.

Knygos pabaigoje ji rado autorės žinutę. Ten rašė: „Norėjau, kad būtų lengva skaityti, kad džiugintų, kad būtų juokinga. Taip ir bus: vieni juoksis, kiti verks. Priklausomai nuo to, kaip skaitys.“ O buvo visko. Ji daug juokėsi, o skardus garsas tik atsimušdavo į tuščias sienas. Ji verkė, bet tik kartą. Ji suprato, kad niekada neteisė. Ji suprato, kad apie emigranto gyvenimą visada galvojo teisingai.

Ji buvo Amerikoje. Kartą Ji kvėpavo tuo oru, ji lėtai skubėjo su kiekvienu kostiumuotu vyru Niujorko gatvėse, ji vaikščiojo iškelusi galvą ir pro debesis bandė įžiūrėti dangoraizžio viršūnę. Ji stovėjo ant Mičigano ežero kranto. Ir gal todėl ji dabar norėtų sėdėti palinkusi prie rašomojo stalo, stebėti langų stiklais vangiai lenktyniaujančius lietaus lašus, kuriuose atsispindėtų Čikagos centro gyvenimas.

Žalių lapelių buvo daug. Kažkur giliai viduje žinojo, kad žalia spalva nėra atsitiktinė. □

Adomas Varnas

Atkelta iš 4 psl.

Dailininkas kasdieninę veiklą „Vaikų nameliuose“ dažnai įamžindavo fotografijose, kurias dabar galima išvysti naujojoje parodoje. Ši veikla buvo tęsiama ir emigracijoje, JAV, kur taip pat buvo įkurtas „Vaikų židinėlis“ – jų nuotraukų taip pat galima rasti parodoje „Ponas Varnas nupiešė paveikslą“.

„Marijos Montessori nešama žinia apie ateities vaiką, glaudi asmeninė draugystė ir profesinis bendradarbiavimas su pačia M. Montessori, jos sūnumi Mario, Varnams ir D. Petrutytei buvo jų gyvenimo pamatas. Kaip yra pasakęs M. Montessori sūnus Mario, tai – „trys gyvenimai, gyvenantys M. Montessori tikėjimo šviesoje“, – teigia V. Valiukonienė.

Pasak jos, Marijos ir Adomo Varnų brandus požiūrį į lietuviybę, jų taurus išsipareigojimas puoselėti tautos istoriją, papročius, tikslas perduoti šias vertybes montesoriškai ugdomai jaunajai kartai išryškėja vaikų rašinėliuose, palinkėjimuose, laiškuose, o piešiniai liudija neapsakomai jaukų ir šiltą mokytojų ir mokinių bendravimą, stiprų abipusį ryšį.

Į Lietuvos istoriją A. Varnas įėjo ir kaip pašto ženklų, taip pat popierinių litų ir centų kūrėjas. 1922 metais dailininko sukurtuose 1, 2, 5, 10, 20, 50 centų ir 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 litų banknotų projektuose atsispindi lietuvių liaudies meno motyvai, kunigaikščių Gedimino ir Vytauto atvaizdai ir kita tautinė simbolika.

Atsidūrę JAV, Varnai 1958 m. įsteigė Amerikos lietuvių Montessori draugiją, o 1959 m. Marijos ir Adomo Varnų namuose Čikagoje įkūrė mokyklėlę „Vaikų židinėlis“. Varnų salonas buvo vaikų mokymosi ir žaidimų aikštelė. Varnas dažnai iš savo studijos antrajame aukšte nusileisdavo pasidomėti vaikų piešiniais, nufotografuoti veiklą, sudalyvauti ugdymo procese ar pasikalbėti su tėvais apie vaikų auklėjimą. Amerikoje Varnai atnaujino bendradarbiavimą su Marijos Montessori sūnumi Mario.

Emigracijoje Varnas nupiešė ir nupatė nemažai peizažų, miestų vaizdų ir portretų. Čikagoje dailininkas sukūrė, tarp daugelio kitų kompozicijų istorinę kompoziciją „Mindaugo vainikavimas“ (1951–1955). Paskutiniu jo darbu laikomas „XX amžiaus maras“ (1971). Var-

nas aktyviai dalyvavo Lietuvių Bendruomenės veikloje, nuolat rengė parodas. Jis mirė eidamas 101-uosius metus, palaidotas Čikagoje, Lietuvių tautinėse kapinėse.

Marijos Varnienės valia XX a. pabaigoje M. Montessori vaikų ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo priemonių palikimas iš JAV buvo sugražintas į Lietuvą. Dalis A. Varno piešinių, vaikų piešinių ir rašinių, fotografijų, Marijos ir Adomo Varnų, D. Petrutytės sukurtų montesorinių mokymo priemonių buvo patikėta saugoti Lietuvos švietimo istorijos muziejui ir juos čia galima pamatyti nuolatinėje ekspozicijoje. Kita dalis yra rodoma naujojoje parodoje „Ponas Varnas nupiešė paveikslą“.

Parodą Lietuvos švietimo istorijos muziejus parengė kartu su partneriais: Nacionaliniu M. K. Čiurlionio dailės muziejumi, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejumi, Vytauto Didžiojo karo muziejumi, Žemaičių vyskupystės muziejumi, Lietuvos Banko Pinigų muziejumi, Kauno viešosios bibliotekos Kainistikos skaitykla.

Parodos rėmėjai: Lietuvių Fondas, UAB Cianus. □

M. Varnienės kolekcijos fragmentas.

A. Vaškevičiaus nuotr.

Muzikos apžvalga

Atkelta iš 3 psl.

Pateikiama 38 dainos ir dvi polkos solo instrumentams. Visi kūriniai išleisti kompaktine plokštele, kuri pridėta knygutės pabaigoje, bei natomis. Didžiausią kūrinių dalį iš įrašo iššifravo ir natomis užrašė leidinio sudarytojos. Jos parengė ir devynias Vlado Jakubėno užrašytas dainas.

Įvade pasakojant apie Jono Balio veiklą, užsimenama apie šio tautosakininko bendradarbiavimą su kompozitoriumi, muzikologu Vladu Jakubėnu. Vl. Jakubėno darbų aruode dėmesys liaudies dainoms užima solidžią vietą. Antai kompozitorius talkino J. Baliui, publikuojant garbų rinkinį „Lietuvių dainos Amerikoje“. Šio dvitomo pirmasis tomas „Pasakojamosios dainos ir baladės“ (1958) skelbia 472 paties J. Balio iššifruotus tekstus ir 222 dainų natas, išrašytas Vl. Jakubėno.

Liaudies dainų harmonizuotės bei išdailos, profesionaliosios muzikos kūrybos žanras buvo svarbus tautinei savimonei. Šiame bare Vladas Jakubėnas taip pat išpaudė pėdsakus. Lietuvių muzikos palikime išskirtinės yra jo harmonizuotos liuteronų liaudies giesmės ir jų motyvais išplėtos kantatos („Pranaše didis“, kt.) Keletas liaudies giesmių ir dainų įrašyta kompaktinėje plokštelėje „Vladas Jakubėnas. The Song of the Exiles and the Deportees“. Įdomi plokštelės leidėja ir platintoja – britų firma „Toccata Classics“ (Jakubėno dainų leidinio nr. TOCC 0028), besispecializuojanti pristatyti perkeltųjų ir kitaip nuo okupacijų nukentėjusių kompozitorių kūrybą. Bendradarbiaudamas su Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centru (LMIC), firmos „Toccata Classics“ steigėjas Martin Anderson anksčiau yra parengęs Vlado Jakubėno kamerinės instrumentinės muzikos plokštelę, kitų JAV įsikūrusių kompozitorių – Vytauto Bacevičiaus, Jeronimo Kačinsko – muzikos įrašų.

Ši Vlado Jakubėno choro kūrinių plokštelė pirmiau buvo suorganizuota LMIC'o. Atlikėjas – vienas reprezentacinių Lietuvos chorų, Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“, diriguojamas vadovo, kompozitoriaus Vaclovo Augustino. Britų leidėjai plokštelei suteikė tarptautinius sparnus: parašė anotaciją buklete, greta sutalpino lietuviškus ir angliškų dainų tekstus, ėmėsi globoti platinimą.

Be liaudies giesmių ir dainų išdailų, plokštelėje girdime originalių dainų (iš viso publikuojama 18 kūrinių). Populiariausios tarpukario Lietuvoje – žygio daina „Nurimk, sesut“ (Petro Vaičiūno ž.), „Vai eičiau aš, eičiau“ (Vincio Mykolaičio-Putino ž.), DP stovykloje atsiradusi rauda Kazio Bradūno eilėmis „Vakaro maldoj“, JAV parašyta „Motinos kalba“ (Juozo Mikuckio ž.), iš solo dainos chorui aranžuota „Daug turėta mylimųjų“ (Kotrynos Grigaitytės ž.). Ir – Amerikos lietuvių dainų šventei sukurta, pirmą kartą atlikta II dainų šventėje 1961 m. Tremtinių ir išvežtųjų giesmė („Mylėsi Lietuvą iš tolo“) Bernardu Brazdžionio eilėmis. □

Kultūros kronika

Lietuvos kultūros atašė Jungtinėje Karalystėje kartu su „Londono architektūros festivaliu“ bei „The Cass“ architektūros ir dizaino mokykla suorganizavo diskusiją, nagrinėjančią optimizmo santykį su architektūra. Pranešimus skaitė prof. Marija Drėmaitė, dr. Eglė Rindzevičiūtė, architektūros kritikas ir rašytojas Douglas Murphy. Nors parodoje „Optimizmo architektūra“ optimizmo sąvoka atskleidžiama akcentuojant tarpukario Kauno – laikinosios sostinės statybų bumą, kai jauni užsienyje studijavę architektai sugrįžo dirbti atgal į Lietuvą ir suprojektavo daugybę naujų modernių pastatų, ši naujai temą traktuojanti diskusija „The Cass“ mokykloje privertė plačiau pažvelgti į tai, kokią kultūrinę ir socialinę reikšmę „optimizmas“ turi kaip emocinis imperatyvas formuojantis tautos ir miestų bei individų identitetams.

Atnaujintas „Solo“ teatro spektaklis „Antigonė“ (pagal Sofoklį) gegužės mėnesį buvo parodytas dviejuose tarptautiniuose teatro festivaliuose Ukrainoje – „Klasika šiandien“ (Kamenskoje) ir „Taurijos Melpomenė“ (Chersonas). Teatro žiurovus ir profesionalus sužavėjo Birutės Mar gebėjimas įsikūnyti į 6 personažus, daug komplimentų sulaukė garso ir vaizdo projekcijų režisieriaus Karolio Bratkausko bei šviesų ir dekoracijų asistento Remigijaus Jančiausko darbas. Abu festivaliai – Ukrainos teatro pasaulyje reikšmingi ir ilgametės tradicijos turintys reikšiniai, sukuriantys teatro populiarizavimo, kūrybinių mainų ir edukacijos platformą. Juose dažnai skamba ir lietuviški vardai.